

Hallo allemaal, m'n moeder die is kaal

BERDIEN STENBERG

**HALLO
ALLEMAAL,
M'N MOEDER
DIE IS
KAAL**

the house of books

Copyright © 2014 Berdien Stenberg
Een uitgave van The House of Books, Amsterdam
Deze uitgave kwam tot stand door bemiddeling van Marianne Schönbach Literary
Agency B.V.
Omslagontwerp Robert Adriaansen
Auteursfoto Christelle Verstraete
Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best

ISBN 978 90 443 4406 6
ISBN 978 90 443 4407 3 (e-book)
NUR 340

www.thehouseofbooks.com

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

The House of Books is een imprint van Dutch Media Books bv

Voor mijn lief

Proloog

Zacht glijdt de naald van het infuus in de licht gezwollen ader op mijn pols.

‘Pijn?’ vraagt de verpleegkundige die de handeling verricht.

Nee, geen pijn. De afgelopen weken ben ik bont en blauw geprikt. Dat prikken doet me niets meer, ook geen pijn. Net zomin als mijn kanker pijn doet. Verraderlijk. Dat heeft me wel verrast. Van de kanker in mijn lichaam voelde ik helemaal niets. Geen pijn, geen koorts, geen uitslag, geen enkel gevoel van onwel bevinden. Ik was gewoon hartstikke gezond. Nou ja, op die ene kwaadaardige tumor in mijn borst na dan, die zich stiekem, als een dief in de nacht, had weten te nestelen en zich in het geniep ook nog wist uit te zaaien.

Pijn had ik pas toen ik mijn twee oudste kinderen vertelde dat ik kanker had. Het ongeloof op het gezicht van mijn dochter en het vreselijke huilen van mijn zoon. Daarna de paniek en de angst over het niet weten of hun moeder dood zou gaan. Mijn hart kromp ineen van pijn en ik voelde me schuldig over het verdriet dat ik mijn kinderen aandeed. Borstkanker.

Elisa

Vierenveertig witte ballonnen zweven in een vrolijke wolk omhoog op weg naar de eindeloze ruimte. Bij het opstijgen lijken ze speels een strijd aan te gaan. Zacht dansen ze met hun buiken tegen elkaar aan om zo snel mogelijk hun eigen weg naar de vrijheid hoog boven hen te bereiken. Dat duurt niet lang. Zo'n tien meter boven de grond is er voor iedere ballon voldoende ruimte zijn eigen weg te kiezen. Een weg die wordt gedicteerd door de wind en het geluk. Vierenveertig ballonnen. De leeftijd van mijn vriendin Elisa.

Alle gasten staan buiten op het fris gemaaide gras en iedereen kijkt omhoog om z'n eigen ballon te volgen. Die van mij blijft draaien en ik vraag me af of de wind nog vat op hem zal krijgen en hem over het kleine bosje met jonge eiken heen kan tillen. Nee, daar heb je het al. Dat gaat niet goed. Mijn ballon strandt als eerste doordat het lint, dat als een elegant staartje aan de knoop van de ballon is vastgebonden, verstrikt raakt in de takken van een boom. Einde avontuur.

Ik kijk om me heen. De meeste mensen turen nog omhoog en sommigen stoten elkaar aan terwijl ze wijzen – kijk die van mij eens gaan! Grappig te zien hoe al die volwassen mensen opgaan in het schouwspel van vierenveertig met helium gevulde ballonnen. Dan valt mijn blik op Thijs en Mark, de kinderen van Elisa en Douwe, die allebei hun ballon nog vasthebben.

‘Mark, Thijs, laat ze maar gaan, laat ze maar los.’ Ik vang een flard op van de conversatie tussen Douwe en zijn zonen en zie hoe Mark, de oudste van veertien, het lint alsnog loslaat en zijn ballon nakijkt. Thijs van vier is daarentegen niet te vermurwen en begint stampvoetend te huilen. Op de schaarse momenten dat hij een met helium gevulde ballon kreeg van zijn oma of van iemand anders die hem wilde verrassen, werd hem altijd op het hart gedrukt de ballon heel goed vast te houden om te voorkomen dat-ie zou wegvliegen. Voor de zekerheid werd het lint van de ballon dan om zijn pols gebonden. Ik zie hoe Thijs zich met een betraand gezicht van zijn vader afkeert en zich naar Mark wendt. Hij steekt zijn linkerarm uit naar zijn grote broer en ik zie hoe Mark het lint om de pols van de kleine jongen knoopt.

Elisa's allee

Het jaar 2005 staat in mijn geheugen gegrift als ‘het jaar van Elisa’. Elisa was mijn vriendin die een paar straten bij ons vandaan woonde in een fraaie vrijstaande woning met een grote tuin, die ze met veel zorg en grote precisie onderhield. Ze had groene vingers en in haar vrije tijd deed ze niets liever dan tuinieren in haar hof. Haar rozen leken altijd in bloei te staan en als ik langs haar huis liep vroeg ik me steeds opnieuw af waarom in haar gazon geen mos en klaver groeien zoals in dat van mij. Mijn grasveld heeft tot op dag van vandaag meer weg van een mossige toendra, waarover in de zomer een gele zweem hangt van bloeiende paardenbloemen en vrolijk speenkruid, dan van een gazon. Gek genoeg is het er eigenlijk nooit van gekomen Elisa te vragen hoe ze dat voor elkaar kreeg.

Ik ontmoette Elisa aan het begin van de jaren negentig toen ze met haar gezin haar intrek nam in onze kleine nieuwbouwwijk Almeerderhout. Met mijn twee kinderen Dylan en Beaudine, beiden peuters, en onze golden retriever-pup Snow wandelde ik op een zonnige zaterdag in het vroege voorjaar door onze gloednieuwe wijk. Nieuwe bewoners namen een voor een hun intrek in hun net opgeleverde huizen en langzaam maar zeker kwam Almeerderhout tot leven. Alles en iedereen was jong en fris, het groen om ons heen maar ook de gezinnen die vol van energie bezig waren hun huis en tuin op orde te krijgen. Nieuwsgierig keek ik naar de nieuwe

buurtgenoten die hun huizen uitkwamen om buiten van de eerste zonnestrallen te genieten. Het aangeplante jonge groen in de tuinen was nog zo pril dat je vanaf de straat goed zicht had op die nog onbekende mensen die tijdens de wintermaanden naar Almeerderhout waren verhuisd.

Gehouden aan het tempo van de kinderen en de pup, slenterden we door de wijk en zag ik in een van de tuinen een tengere vrouw als een beest tekeergaan met het graven van een gat voor een van de bomen die naast de oprit geplant zouden worden. Haar man keek toe en gaf aanwijzingen, terwijl hij een in bolvorm gesnoeide esdoorn naast het gat vasthield. Bewonderend keek ik naar de acht esdoorns die al aan één kant van de oprit gepoot waren en te oordelen naar de bomen die bij elkaar klaarstonden om nog gepoot te worden zou er aan de andere kant van de oprit zo'n zelfde rij bij komen. Fraai ontwerp, zo'n bomenallee langs de oprit naar het huis toe.

In de tuin speelden twee kleine kinderen met een schommel die aan een blauw met geel buizenframe hing. Leuke kinderen. Een jongen een meisje. En de witte Schotse terriër die naast de schommel fanatiek een kuil in het nieuwe gazon groef, scheen zich ook prima te vermaken. Toen het gat dat de vrouw had gegraven groot genoeg was, tilde de man de boom op en liet de kluit in het gat zakken, nam de spa over van zijn vrouw en vulde de leemte rondom de kluit aan met de omhoog gespitte tuinaarde. De vrouw richtte zich op, holde haar rug en zette haar handen met gespreide vingers tegen haar lendenen en probeerde haar belaste lichaam weer in model te duwen. Onze ogen kruisten elkaar kort, net voordat haar oog op de ravage aan de grasmat viel, die de hond met zijn enthousiaste graafwerkzaamheden had veroorzaakt. Ze gaf een brul die de hond verstoord deed opkijken en waarbij hij mijn kleine Snow spotte. Vrolijk kwispelend kwam de terriër naar ons toe gerend met zijn baasje in zijn kielzog. Het meisje sprong van de schommel en rende ook op ons af. Haar kleine broertje wilde niet achterblij-

ven en holde op zijn korte beentjes weer achter haar aan. Zo stonden we even onwennig bij elkaar en terwijl de vrouw de hond bij zijn kladden greep aaide ik het meisje over haar blonde krullen en vroeg naar haar naam. Anna heette ze en ze was al vier jaar. Ze zei het vol trots en stak tegelijkertijd haar hand met vier gestrekte vingers omhoog.

Die zonnige zaterdag, zo'n twintig jaar geleden, maakte ik kennis met Elisa, haar man Douwe, hun kinderen Anna en Mark en de terriër Scott. Het was het begin van een lange vriendschap die zou eindigen op een sombere septembermiddag in 2005, met het oplaten van vierenveertig ballonnen.

Elisa's oogappel

Het verjaarspartijtje voor Thijs is in volle gang en kinderen rennen vrolijk door de tuin. Het is woensdag 22 september 2005 en vandaag is Thijs, het jongste kind van Elisa en Douwe, vier jaar geworden. De warme septemberzon straalt over het strak gemaaide gazon. Er wordt geschommeld en er worden taartjes gebakken in de zandbak. De ouders die hun kinderen hebben gebracht zijn blijven plakken en zitten gemoedelijk met een kop thee of een vroeg glas wijn op de veranda aan de voorzijde van het huis. Vanaf daar heb je een prachtig uitzicht op de met kinderen gevulde tuin en de weelderige borders met paarse en lila asters, dieprode sedum en rijk bloeiende rozen. De sfeer lijkt ontspannen.

‘Berdien, zou jij nu de taart willen aansnijden en uitserveren? En Karin, wil jij vragen of de kinderen nog trek hebben in limonade?’ Noortje doceert Engels aan de Chinese school in Amsterdam en heeft de regie als een echte juf strak in handen. Noortje en Karin zijn wederzijdse vriendinnen van Elisa en van mij en beiden wonen ook al jarenlang met hun respectievelijke gezinnen in Almeerderhout.

Om Elisa te ontlasten hebben Noortje, Karin en ik de organisatie van het kinderfeestje op ons genomen. Gisteravond heeft Karins man John zelfs nog snel even het gazon gemaaid, is Noortjes Eric naar Albert Heijn gereden voor wat laatste inkopen, heeft mijn Pieter de stoelen op de veranda schoongemaakt en klaargezet

en hebben alle grote kinderen samen het huis en de veranda met slingers en ballonnen versierd.

Thijs is het nakomertje, de oogappel van zijn moeder. Toen hij werd geboren was Anna al dertien jaar dood. Ze overleed twee jaar nadat ik haar leerde kennen in de tuin met de esdoorns. Ze was toen zes. In 2001 werd Elisa opnieuw zwanger en in datzelfde jaar werd Thijs geboren. Het is een beeldig kind, met lange goudkleurige krullen die op zijn schouders vallen. Hij lijkt op zijn overleden zusje. Als je niet beter zou weten zou je zelfs denken dat het jongetje met zijn poppige gezicht een meisje was. En alsof dat niet al voldoende is, noemt Elisa hem ook nog vaak liefkozend ‘Tijnje’.

Alle taken zijn door Noortje verdeeld, waarbij niets aan het toeval is overgelaten. Het verjaarspartijtje voor Thijs moet wel een succes worden. Een feest dat niemand zal vergeten, precies zoals Elisa het zich heeft voorgesteld. Ik loop naar de keuken waar de autotaart, die ik eerder die dag bij de banketbakker heb opgehaald, in de koelkast staat. Voorzichtig trek ik de kartonnen doos naar me toe en zet hem op de keukentafel. Ik scheur de zijanten van de doos los, schuif de vierkante taart voorzichtig op een grote platte schaal en prik de vier kaarsjes, die los naast de taart in de doos liggen, in het marsepein van het geboetseerde wegnnet dat op de taart is aangelegd. Zoet gekleurde straten compleet met kleine plastic verkeersbordjes en autootjes. Een echte jongenstaart. In de keukenla vind ik een aansteker waarmee ik de kaarsjes aansteek. Langzaam, zodat de kaarsjes blijven branden, loop ik naar de veranda en zet de taart in het midden van de grote teakhouten tafel. Alle kinderen worden geroepen en onder luid applaus blaast Thijs de vier kaarsjes uit. De taart wordt verdeeld en iedereen smult van het mierzoete gebak. Wanneer ik na enige tijd weer naar binnen loop met een stapel lege gebaksbordjes, gaat de telefoon. Ik neem op. Het is Douwe die vraagt of hij Thijs even aan de telefoon kan krijgen om hem te feliciteren.

‘Ik ga hem voor je zoeken, Douwe, hij is ergens in de tuin, heb je een momentje?’

Douwe is vandaag niet aanwezig bij de vierde verjaardag van zijn jongste zoon. Hij was er trouwens ook niet op zijn derde, tweede en eerste verjaardag. Drie weken na de geboorte van Thijs in 2001 verliet hij het gezin voor een andere vrouw. Elisa bleef verbitterd achter met haar twee kinderen, Mark van tien en baby Thijs. Iedereen die het gezin kende was verbijsterd en vooral boos op Douwe. ‘Wat een rotstreek om je vrouw zo te belazeren.’

Douwe bleek tijdens de zwangerschap van Elisa zijn nieuwe liefde al te hebben gevonden. Hij was gevallen voor de charmes van – wat een cliché – zijn secretaresse. Vast een vrouw met wie hij ‘goed kon praten’. Een vrouw met een ‘luisterend oor’ en waarschijnlijk nog wel wat meer. Maar ach, eerlijk is eerlijk, het huwelijk van Douwe en Elisa lag al jaren op z’n gat. En dat wist ook iedereen. Nadat Anna was gestorven vonden Elisa en Douwe geen troost bij elkaar. Elisa kon niet accepteren dat de dood het definitieve einde was. Het einde van het kunnen adoreren van haar mooie meisje. Maar ook het einde van de zorg voor een doodziek kind met wie ze een intense band had opgebouwd. In de jaren na het overlijden van Anna slaagde Elisa er niet in afstand te nemen van haar kind. Sterker nog, ze leek haar verdriet te cultiveren en leefde voort in de wetenschap dat ‘haar meisje’ ergens op haar wachtte. Geen dag ging voorbij of Elisa sprak over Anna.

Anna was ook een schattig meisje. En iedereen hield van haar. Ze was lief en snoezig, met fijn blond haar dat Elisa eindeloos mocht borstelen, zonder dat het kind piepte. Geen wonder dat ze door beide ouders werd geadoreerd. De paniek was groot toen bij Anna een zeer kwaadaardige hersentumor werd ontdekt. Anna was ten dode opgeschreven. Maar Elisa weigerde zich bij die diagnose neer te leggen en sleepte het kind van hot naar her, in de veronderstelling dat er ergens op de wereld toch een arts te vinden zou moeten zijn die het leven van Anna zou kunnen redden. De ge-

dachte dat haar kleine meisje niet zou kunnen genezen en dat haar Anna jong zou sterven was voor Elisa onverteerbaar. Ze werd gek van het idee dat haar dochter geen toekomst zou hebben. Dat ze niet zou opgroeien tot een mooie jonge vrouw. Alle inspanningen van beide ouders en het legioen aan artsen dat werd geraadpleegd ten spijt, stierf Anna in 1994, op 22 september.

Het verwekken van een nieuw kind was een ultieme poging de kloof van het grote verdriet tussen Elisa en Douwe te overbruggen en het huwelijk te redden. Een baby zou nieuw geluk brengen en de focus op het overleden kind moeten wegnemen. Het nieuwe kind zou de herinnering aan Anna doen vervagen en het verdriet doen slijten. Een kind verwekt als verlosser. Arm kind.

Precies zeven jaar na de dood van Anna, op 22 september 2001, werd Thijs geboren. Op de sterfdag van het zusje dat Thijs nooit zou kennen.

Met de telefoon in mijn hand loop ik de veranda op en mijn ogen zoeken Thijs tussen de spelende kinderen op het gazon. Hij rent enthousiast achter een voetbal aan. Zijn hoofd is rood van inspanning.

‘Thijs, hier is papa aan de telefoon.’ Ik steek de telefoon in de lucht om mijn roep kracht bij te zetten. Hij rent vrolijk lachend naar me toe en grist de telefoon uit mijn handen.

‘Hoi papa, ik ben jarig.’

Vanaf de veranda loop ik terug het huis in via de half openstaande tuindeuren die toegang verschaffen tot de koele woonkamer, waar Elisa in een groot ziekenhuisbed ligt. Naast haar, op de antieke notenhouten secretaire, staat een foto van Anna in een bewerkte zilveren lijst die aan een poetsbeurt toe is. Daarnaast in een antiek kristallen rozenvaasje een prachtige abrikooskleurige Engelse theeroos, die ik gisteren aan het eind van de middag in de tuin heb geplukt en die een zacht weeë geur verspreidt. Ik trek de deuren naar de veranda achter me dicht in een poging het geluid

van de vrolijke kinderstemmen te dempen. Elisa heeft daarvan geen last, maar het stoort mij. Al die herrie, al die vrolijkheid. De kamer is heerlijk koel en de zachtgeel gesausde wanden stralen een serene rust uit. Ik loop voorzichtig op mijn tenen om het vinnig klakken van mijn hakken op het donkere palissander parket te vermijden en daarmee de rust in de kamer te bewaren. Elisa ligt op het bed met een gelukkige glimlach. Ze was blij dat de verjaardag van Thijs vandaag gewoon kon doorgaan, zoals zij heeft gewild.

Elisa is dood. Ze is zo'n twee uur geleden gestorven. Ze heeft gewacht tot Thijs thuiskwam van zijn eerste schooldag en met de kracht die haar nog restte geluisterd naar zijn enthousiaste verhaal over de rode skelter waarmee hij over het schoolplein mocht rijden. Hij zat op haar bed en keek begerig, zoals een vierjarig kind nu eenmaal doet, naar het cadeau dat zijn moeder vasthield. Mark stond voorover geleund achter het bed en had zijn armen om de hals van zijn moeder geslagen. Elisa gaf Thijs zijn verjaardagscadeau. Hij gunde zich niet de tijd het plakband los te peuteren, maar scheurde het papier aan flarden. Het was de grote Connexion-autobus die hij wilde hebben. Thijs gaf een brul van vreugde en liet zich direct van het bed zakken om de wegligging van de bus op de houten vloer te testen. Elisa zag dat het goed was, sloot haar ogen en stierf in de armen van haar andere kind.

Het is 22 september. De sterfdag van Anna, de geboortedag van Thijs. En nu ook de sterfdag van Elisa. Tot het eind heeft ze de regie over leven en dood weten te behouden. Wie zal ooit geloven dat een moeder een kind kan baren op de sterfdag van haar andere kind, om daarna zelf ook op die datum het leven te verlaten?

Ik sta naast haar bed en aai zachtjes over haar voorhoofd en haar wang. De huid heeft al de klamme wasachtige structuur die bij een dood lichaam hoort. Ik leg mijn handen op haar handen, die in elkaar gevouwen boven op de dunne deken rusten. De vingers met

zorgvuldig gelakte nagels zijn koud en beginnen te verstijven. Zelfs dood is Elisa nog steeds een prachtige vrouw. De strijd is uit haar gezicht gegleden en ze lijkt gelukkig. Zou ze Anna hebben gevonden?

Zachtjes schud ik mijn hoofd. Arme vrouw, arme vriendin. Je zult je twee kinderen niet zien opgroeien. Arme Thijs, arme Mark die zo jong afscheid moeten nemen van hun moeder. Ik hoop dat ze Anna heeft gevonden, dan is haar dood tenminste nog ergens goed voor geweest. Terwijl tranen opwellen in mijn ogen en zachtjes langs mijn neusvleugels naar mijn bovenlip glijden waar ik ze met mijn tong weg lik, pak ik de ingelijste foto van Anna van de secretaire en duw de lijst zachtjes onder haar handen. Nu is Anna in ieder geval bij haar.

We zullen Elisa dadelijk wassen en haar de kleding aantrekken die ze heeft uitgezocht. Haar pruik, die ze de laatste weken in bed niet meer droeg, heb ik met een heerlijk geurende shampoo gewassen en in model geföhnd. De pruik heeft dezelfde coupe als het kapsel dat ze had voordat haar eigen haar uitviel door de chemokuren. Een halflang kapsel dat sluik naar beneden valt tot iets voorbij de kaaklijn en een schuin weggeknipte pony. Ook de kleur van het haar, een warme koperen tint, is eender. Als je niet beter wist zag je niet eens dat Elisa een pruik droeg. Ik zal haar opmaken met haar eigen make-up en met de kleuren die ze zelf ook altijd met zorg opbracht. Gisteravond heeft ze me nog een nieuwe dieprode Dior-lippenstift gegeven en vroeg me of ik haar lippen daarmee wilde stiften na haar overlijden. Haar nagels had ze al in die tint laten lakken. Zo zal ze straks weer de prachtige Elisa zijn.

De kamerdeur gaat zachtjes open. Met een snel handgebaar veeg ik de tranen van mijn gezicht en draai mijn hoofd om. Mark staat met roodbetraande ogen in de deuropening. 'Kom maar, jongen.' Hij zegt niets maar loopt langzaam naar het bed en gaat voorzichtig op zijn zij naast zijn moeder liggen. Zijn hoofd dicht naast dat van Elisa. Dan zwaaien plotseling de tuindeuren helemaal open

en staat Thijs met al zijn vrolijkheid, vergezeld door een aantal kleine makkers, in de kamer. Hij ziet zijn broer naast zijn moeder liggen en zegt: 'Ik wil ook bij mama liggen.' Voordat ik iets kan zeggen klautert hij al op het bed, ligt een tel stil, geeft zijn moeder een kus en vliegt met zijn gabbers weer naar buiten om verder te gaan met hun spel.

Thijs is onwetend van de complexiteit van de dood. Hij ziet zijn moeder en zolang ze daar nog ligt en hij haar kan aanraken en kussen, bestaat ze nog gewoon. Ik trek de tuindeuren weer dicht en kijk even kort naar de vaders en moeders die zacht converseerend op het terras zitten en niet goed weten of ze onder deze omstandigheden nou wel of niet mogen genieten van het prachtige septemberweer, de versnaperingen en hun kinderen die van de dood nog geen weet hebben. Toen ze hun kroost kwamen brengen voor het kinderpartijtje en hoorden dat Elisa kort daarvoor was overleden, dachten ze dat die mededeling impliciet betekende dat het kinderpartijtje niet door zou gaan.

'Nee, nee, integendeel. Elisa wilde dat het partijtje voor Thijs onder alle omstandigheden door zou gaan. Dus wees welkom en ga lekker op de veranda zitten. Wat kan ik je aanbieden, waar heb je zin in? Thee, koffie of liever een glas wijn? Ook een stukje taart misschien?'